

**LEGENDHA KI AGENG MAGETI ING KECAMATAN MAGETAN KABUPATEN MAGETAN
TUMRAP MASYARAKAT PANYENKUYUNGE
(TINTINGAN FOLKLOR)**

Galih Dwi Purboasri

S1 Pendidikan Bahasa dan Sastra Daerah
Fakultas Bahasa dan Seni,
Universitas Negeri Surabaya
geecute92@gmail.com

Dra. Sri Wahyu Widayati M.Si

Dosen Jurusan S1 Pendidikan Bahasa dan Sastra Daerah, Fakultas Bahasa dan Seni, Universitas Negeri Surabaya

Abstrak

Folklor lisan minangka perangan saka folklor, sing diwarisake kanthi turun-tumurun sacara lisan. Salah sijine folklor lisan yaiku Legendha Ki Ageng Mageti tumrap masyarakat panyengkuyunge ing kecamatan Magetan, kabupaten Magetan. Legendha iki minangka folklor lisan amarga anggane nyebarake kanthi lisan turun tumurun saka omongan siji menyang sijine sarta saka generasi siji menyang generasi sabanjure. Legendha Ki Ageng Mageti kang minangka folklor lisan bisa didadekake minangka idhentitas Kabupaten Magetan. Mula saka kuwi, panliti kepengin nliti Legendha Ki Ageng Mageti tumrap masyarakat panyengkuyunge. Underaning panliten iki, yaiku: 1) Kepriye critane legendha Ki Ageng Mageti, 2) Apa fungsi legendha Ki Ageng Mageti tumrap masyarakat panyengkuyunge, 3) Kepriye Makna Simbolis kang kinandhut sajrone Legendha Ki Ageng Mageti tumrap masyarakat panyengkuyunge, 4) Kepriye tanggapan masyarakat marang legendha Ki Ageng Mageti. Tujuwan panliten, yaiku: 1) Njlentrehake Legendha Ki Ageng Mageti, 2) Njlentrehake fungsi Legendha Ki Ageng Mageti tumrap masyarakat panyengkuyunge, 3) Njlentrehake makna simbolis kang kinandhut sajrone Legendha Ki Ageng Mageti tumrap masyarakat panyengkuyunge, 4) Njlentrehake tanggapan masyarakat marang Legendha Ki Ageng Mageti, saliyane iku kanggo nambahi dhokumentasi, bisa diwaca marang pawongan liyane lan kanggo bahan pasinaon. Legendha Ki Ageng Mageti iki isih tetep eksis lan ngrembaka jalaran masyarakat panyengkuyunge tansah nguri-nguri lan nyritakake marang anak putune. Saliyane iku masyarakat akeh sing mangerteni lan nduweni kekarepan kanggo njaga lan nglestarike nganti mbesuk supaya legendha iki ora ilang kepangan jaman kang tansaya *modern*.

Pepenget : legendha, fungsi, folklor

Abstrak

Folklor lisan merupakan bagian dari folklor, yang diwariskan secara turun temurun secara lisan. Salah satu folklor lisan yaitu Legendha Ki Ageng Mageti ing Kecamatan Magetan, Kabupaten Magetan tumrap masyarakat panyengkuyunge. Legendha ini merupakan folklor lisan karena ketika menyebarkan secara lisan turun temurun dari omongan satu ke satunya serta dari generasi satu ke generasi seterusnya. Legendha Ki Ageng Mageti yang merupakan folklor lisan bisa dijadikan sebagai identitas Kabupaten Magetan. Maka dari itu, peneliti ingin meneliti Legendha Ki Ageng Mageti untuk masyarakat pendukungnya. Rumusan masalah penelitian ini yaitu: 1) Bagaimana crita legendha Ki Ageng Mageti, 2) Apa fungsi legendha Ki Ageng Mageti untuk masyarakat pendukungnya, 3) Bagaimana Makna Simbolis yang terkandung dalam Legendha Ki Ageng Mageti untuk masyarakat pendukungnya, 4) Bagaimana tanggapan masyarakat terhadap legendha Ki Ageng Mageti. Tujuan penelitian, yaitu: 1) Menjelaskan Legendha Ki Ageng Mageti, 2) Menjelaskan fungsi legendha Ki Ageng Mageti untuk masyarakat pendukungnya, 3) Menjelaskan makna simbolis yang terkandung didalam Legendha Ki Ageng tumrap masyarakat panyengkuyunge, 4) Menjelaskan tanggapan masyarakat terhadap Legendha Ki Ageng Mageti, selain itu untuk menambahi dokumentasi, bisa dibaca terhadap orang lain dan untuk bahan pembelajaran. Legendha Ki Ageng Mageti ini masih tetap eksis dan berkembang karena masyarakat pendukungnya selalu melestarikan dan menceritakan kepada anak cucunya. Selain itu masyarakat banyak yang mengerti dan mempunyai keinginan untuk menjaga dan melestarikan sampai kelak supaya legendha ini tidak hilang termakan jaman yang semakin *modern*.

Kata Kunci: legendha, fungsi, folklor

PURWAKA

Kabudayan Jawa dumadi saka olah cipta, rasa lan karsa masyarakat Jawa. Kabudayan Jawa kuwi kabudayan sing dianut dening masyarakat Jawa ing perangan sisih wetan, tengah lan kulon tanah Jawa. Kabudayan kasebut diwarisake kanthi turun tumurun, sing nengenake keseimbangan, keselarasan, lan keserasian ing sajrone panguripan masyarakat Jawa. Wujud kabudayan ora beda kaya umume, sing dijlentrehake dening Koentjaraningrat (2004:2-8) wujud kabudayan Jawa dipérang dadi telu, yaiku ideel, sistem sosial lan fisik.

Salah sawijine kabudayan Jawa sing diwarisake lumantar lesan yaiku legendha. Legendha yaiku minangka bagian saka folklor. Folklor yaiku salah sawijining kabudayan sing diwarisake kanthi turun tumurun, kanthi cara tradhisional lan versi kang beda, kanthi wujud lisan uga diwenahi conto *gerak isyarat*. Folklor uga nduweni jinis-jinis yaiku mite, dongeng, sage lan legendha. Salah sawijine bentuk legendha yaiku Legendha Ki Ageng Mageti ing tlatah Magetan, crita iki uga minangka bagian saka folklor Jawa. Legendha ngenani Ki Ageng Mageti sing ana ing tlatah Magetan iki isih ana lan lestari nganti saiki amarga anane masyarakat panyengkuyung saka legendha iki.

Adhedhasar katrangan kasebut mula panliti ing kene arep ngonceki luwih jero ngenani Legendha Ki Ageng Mageti ing Kecamatan Magetan Kabupaten Magetan tumrap masyarakat panyengkuyunge. Panliten iki dikaji nganggo kajian folklor.

Adhedhasar lelandhesan panliten kasebut, bisa kadudut perkara kang arep diteliti ing panliten iki, yaiku (1) kepriye critane legendha Ki Ageng Mageti ing Kecamatan Magetan Kabupaten Magetan? (2) Apa fungsi legendha Ki Ageng Mageti turap masyarakat panyengkuyunge? (3) kepriye tanggapan masyarakat marang legendha Ki Ageng Mageti? (4) Kepriye tanggapan masyarakat marang legendha Ki Ageng Mageti.

Panliten ngenani “Legendha Ki Ageng Mageti ing Kecamatan Magetan Kabupaten Magetan tumrap Masyarakat Panyengkuyunge (Tintingan Folklor)” iki nduweni tujuwan, yaiku: (1) Njlentrehake legendha Ki Ageng Mageti. (2) Njlentrehake fungsi Legendha Ki Ageng Mageti tumrap masyarakat panyengkuyunge. (3) Njlentrehake makna simbolis kang kinandhut sajrone Legendha Ki Ageng Mageti tumrap Masyarakat Panyengkuyunge. (4) Njlentrehake tanggapan masyarakat marang Legendha Ki Ageng Mageti, saliyané iku kanggo nambahi dhokumentasi, bisa diwaca marang pawongan liyané lan kanggo bahan pasinaonan.

Sawijining panliten kudu nduweni lelandhesan teori minangka dasar analisis data kang sesambungan karo undheraning panliten. Miturut pamawas lan pamikiran saka para ahli kang ana, ana kang mligi dipilih didadekake lelandhesan kanggo nganalisis saben prakara kang pokok ing panliten iki.

Lelandhesan teori yaiku dhasare saka saperangan teori kang digawe lelandhesan panliten kang diteliti, kanggo nintingi babagan sajrone objek kang arupa wujud,

fungsi, lan makna simbolis. Perangan lan dhasare teori iki digunakake supaya objek kang diteliti lumaku adhedhasar konsep kang trep. Saengga lelandhesan teori iki uga digunakake wektu nindakake panliten ngenani “LKAM ing Kecamatan Magetan Kabupaten Magetan tumrap masyarakat panyengkuyunge”, supaya bisa dadi kaya apa sing wis dikarepake panliti.

Anggone nganalisis ngenani wujud saka LKAM ing Kecamatan Magetan Kabupaten Magetan tumrap masyarakat panyengkuyunge nggunakake teori folklor panemune Danandjaja (1984:2) tegese folklor kanthi sakabehan yaiku sawijining kabudayan *kolektif*, kang sumebar lan diwarisake kanthi turun tumurun, ing antarane *kolektif* apa wae, sacara tradhisional lan ing *versi* kang beda-beda, kanthi bentuk lisan lan uga conto kang dibarengi *gerak isyarat* utawa piranti pangeling-eling. Wujud folklor miturut Danandjaja (1991:21-22) kaperang dadi telu, yaiku: 1) folklor lisan yaiku folklor kang wujud murni lisan, 2) folklor setengah lisan yaiku folklor kang wujud campuran lisan lan dudu lisan, 3) folklor dudu lisan yaiku folklor kang wujud dudu lisan sanajan nalika nyebarake kanthi lisan. LKAM kalebu folklor lisan amarga LKAM kasebut minangka kabudayan tradhisional awujud crita sing dicritakake turun tumurun.

Ngenani fungsi LKAM ing Kecamatan Magetan Kabupaten Magetan tumrap masyarakat panyengkuyunge dianalisis nggunakake teori fungsi saka panemune Malinowski sajrone Hutomo (1991:19) ngandharake yen folklor iku nduweni piguna kanggo njangkepi kabutuhan nalurine manungsa kang nduweni gegayutan karo panguripan.

Banjur ing pungkasan anggone nganalisis, ngenani makna simbolis kang kinandhut sajrone LKAM ing Kecamatan Magetan Kabupaten Magetan tumrap masyarakat panyengkuyunge nggunakake konsep simbol miturut panemune Poerwadarminta (1984: 654) ngandharake yen simbol utawa lambang yaiku samubarang kayata tandha, lukisan, pocapan, lencana, barang-barang, konsep-konsep, lan sapanunggalane kang mratelakake sawijining bab lan ngandhut teges tartamtu, contoné kaya warna putih yaiku minangka sawijining lambang kesucian, gambar pari minangka lambang saka kemakmuran lan sapanunggalane.

METODE PANLITEN

Panliten LKAM ing Kecamatan Magetan Kabupaten Magetan tumrap masyarakat panyengkuyunge nggunakake ancangan panliten deskriptif kualitatif, kanthi pendekatan folklor. Sudikan (2001:85) ngandharake metode deskriptif kualitatif yaiku metode kang nggunakake cara nyathet kanthi njlimet lan tliti sakabehane kahanan kang dideleng, dirungu, lan diwaca saka asil wawancara, video, rekaman, dokumen lan sapanunggalane. Kanthi metode iki panliten bisa njlentrehake sakabehe perkara-perkara sing ana gegayutane karo LKAM ing Kecamatan Magetan Kabupaten Magetan tumrap masyarakat panyengkuyung.

Objek Panliten lan Papan Panliten

Miturut Endraswara (2006:5) angone nglumpukake data sajrone panliten budaya kudu nemtokake papan panliten, jalaran papan panliten minangka perangane panliten kang wigati. Objek panliten yaiku LKAM. Papan panliten iki dimligiake ing Kecamatan Magetan, Kabupaten Magetan amarga masyarakat Magetan minangka masyarakat panyengkuyung legendha kasebut.

Kaya dene ing panliten iki, kang dadi objek panliten yaiku LKAM. Papan panliten iki dimligikake ing Kabupaten Magetan, Kecamatan Magetan amarga masyarakat Magetan minangka masyarakat panyengkuyung legendha kasebut.

Sumber Data lan Data Panliten

Sumber data yaiku sumber kang bisa menehi informasi utawa kawruh marang panliti. Hoflan (sajrone Moleong, 2002: 153) njlentrehake sumber data sajrone panliten ana loro, yaiku data *primer* lan data *sekunder*. Sumber data *primer* yaiku sumber data kang mligi kang ana sajrone panliten iku dhewe. Sumber data *sekunder* yaiku sumber data tambahan sajrone panliten sarana panyengkuyung saka sumber data *primer*.

Sumber data *primer* ing panliten iki yaiku LKAM. Sumber data *sekunder* yaiku masyarakat panyengkuyung folklor kasebut. Data sajrone panliten iki uga diperang dadi loro yaiku data *primer* lan data *sekunder*. Data *primer* sajrone LKAM didhudhah lan dijupuk saka LKAM sing arupa ukara, tetembungan lan wacana saka crita LKAM. Data *sekunder* didhudhah lan dijupuk saka masyarakat panyengkuyung folklor sing ana ing Kecamatan Magetan, datane arupa ukara utawa wacana kanthi sarana wawancara. Tata cara nglumpukake data sajrone panliten iki yaiku: wawancara, ngrekam, nyathet, dhokumentasi, lan kuesioner.

Tata Cara Nglumpukake Data

Tata cara nglumpukake data yaiku cara kang digunakake kanggo ngasilake lan nglumpukake data sajrone panliten. Ing panliten iki nggunakake tata cara nglumpukake data kayata: wawancara, ngrekam, nyathet, dhokumentasi lan kuesioner.

Teknik Analisis Data

Tata cara nganalisis data kang wis makumpul nggunakake *metode deskriptif*. Analisis *Deskriptif* yaiku analisis kang ngandharake data saka lapangan yaiku asile wawancara. Ing panliten iki nggunakake analisis *kultural*, yaiku analisis kang adhedhasar saka tumindak, solah bawa, lan pamawase manungsa ngenani kabudayan. Sudikan (2001:80) ngandharake teknik analisis data panliten kabudayan duweni tahapan-tahapan, yaiku; (1) *open coding*, penulis kudu oleh data saakeh-akehe kang awujud saka data panliten, (2) *axial coding*, asil data saka *open coding* banjur diperang-perang adhedhasar jinise, lan (3) *selective coding*, penulis mriksa kategori utama karo kategori liyane kang menehi dudutan (*general design*). Saka katrangan ing dhuwur, anggone ngolah data saka kawitan nganti pungkasan nggunakake urutan kaya dene: (1) *transkrip* data, yaiku ngolah data lesan menyang data tulis. (2) *Verifikasi* data, yaiku data kang

ana sajrone panliten sawise *ditranskrip* banjur dipilih lan dipilih kanthi tliti lan dicocogake karo jenis-jenis kang dadi sasaran. (3) *identifikasi* lan *kondifikasi* data, yaiku penggolongan data adhedhasar kategori perkara kang ana ing panliten. (4) *Penafsiran* utawa nerka data. *Penafsiran* ngenani data bisa ditegesi asil kang pungkasan saka proses panliten.

Keabsahan Data

Kanggo mangerteni sah orane data, mula sajrone panliten perlu nggunakake teknik keabsahan data. Sudikan (2001:165) njlentrehake babagan kang perlu digatekake nalika mriksa keabsahan data, yaiku: (1) *Triangulasi*, yaiku kanthi cara nggolek data saka *observasi*, *interview* lan *dokumentasi* banjur dianalisis nggunakake konsep kang trep. (2) *Peer Debriefing*, yaiku asil saka analisis banjur dirembugake maneh menyang dosen pembimbing. (3) *Member check*, yaiku asil analisis dilaporake banjur diajukake.

ANDHARAN ASILING PANLITEN

1) Gambaran Umum Kecamatan Magetan

Kecamatan Magetan minangka salah sawijining kecamatan kang panggonane ana ing pusat kutha Kabupaten Magetan lan ana ing kadhuwuran antara 314 nganti 481 meter ing sadhuwure *permukaan laut*. Kecamatan Magetan dumadi saka 9 Kelurahan lan 5 Desa kang kalebu ing Kecamatan Magetan kang dumunung ana ing pusat kutha Kabupaten Magetan, kanthi jembar wetara 2.141,24 Ha.

Kecamatan Magetan, Kabupaten Magetan nduweni pendhudhuk kang cacahé ana 47.063 jiwa yaiku saka wong lanang cacahé ana 22.570 jiwa lan wong wadon kang cacahé ana 24.488 jiwa. Cacahé KK ing Kecamatan Magetan yaiku ana 12.018 KK.

Kecamatan Magetan duweni *fasilitas* kang nyengkuyung kaya dene *fasilitas kesehatan* kanggo njangkepi kabutuhane masyarakat. Kayadene posyandu kang digunakake kanggo njangkepi kabutuhan ibu lan bayi. Puskesmas kang digunakake kanggo sarana priksa kesehatan masyarakat. Sekolah ing kecamatan Magetan ing antarane yaiku SD, SMP, lan SMA. Papan kanggo ibadah ana Langgar, Masjid lan Gereja. Kecamatan Magetan bisa diarani kecamatan kang wis maju dibandhing kecamatan-kecamatan liyane ing Kabupaten Magetan.

Sajrone LKAM ing Kecamatan Magetan Kabupaten Magetan bisa diandharake kaya ing ngisor iki:

2) Crita LKAM

Sajrone crita LKAM miturut katelu informan yaiku Bapak Kasidi, Bapak Soetarjono lan Bapak Sukarjan bisa didudut crita ngenani Legendha KI Ageng Mageti yaiku nyritakake yen Ki Ageng Mageti minangka sawijining pedagang kang asale saka Gujarat. Dheweke wis duweni ilmu ananging nduweni kepinginan kanggo ngakehi ilmune kanthi sinau ing tanah Jawa lan ngajarake ngenani agama Islam.

Nalika tekane Ki Ageng Mageti iku kerajaan demak diperintah dening Sultan Trenggana, lan menehi weruh

dening Ki Ageng Mageti yen kepengin sinau ngenani babagan kabudayan Jawa supaya nggoleki gurune yaiku Sunan Kalijaga. Banjur panjenengane nggoleki Sunan Kalijaga kang wektu iku diutus Raja Mataram kanggo njaga wewatesan Jawa Wetan lan Jawa Kulon. Nalika ketemu Sunan Kalijaga panjenengane ngomong yen kepengin sinau babagan kabudayan Jawa lan ndhalemi ilmune ngenani Agama Islam. Karo Sunan Kalijaga panjenengane di kongkon perang ngelawan anak buahe, kanthi perjanjian yen dheweke bisa menang nglawan anak buahe panjenengane oleh mlebu ing salah sawijining perguruan duweke kang ana ing desa Getas, nanging yen panjenengane kalah nalika nglawan anak buahe panjenengane kudu babad alas lan sawise babad alas lagi bisa ngolehi ilmu babagan kabudayan Jawa. Sabubare peperangan iku akhire panjenengane kalah lan kanthi anane perjanjian kang kawitan wis disepakati akhire panjenengane babad alas ing dhaerah Magetan lan dadi panguwasa ing Magetan amarga wis babad alas ing kana. Nalika Babad alas panjenengane uga karo sinau babagan kabudayan Jawa lan nyebarake agama Islam ing kono. Banjur sinebut Ki Ageng Mageti.

Nalika iku ing Mataram lagi ana pembersihan kaum ulama lan bangsawan. Sultan Amangkurat ndakwa Basah Gandakusuma komplot karo penjajah, mula Basah Gandakusuma diusir menyang Semarang. Nalika ing Semarang ana mbahe Basah Suryaningrat, Basah Ganda Kusuma diukum diusir metu saka kraton Mataram suwine 40 dina, sawise 40 dina kalorone ninggalake Semarang nanging ora mbalik menyang kraton Mataram tapi kalorone mara menyang lore gunung Lawu. Kalorone nduweni kekarepan kanggo nggolek dhaerah anyar lan kepengin oleh sebidhang tanah kanggo manggon.

Pungkasan kalorone ketemu karo penguwasane Magetan yaiku Ki Ageng Mageti. Nalika ketemu karo Ki Ageng Mageti kalorone diterima kanthi apik lan banjur ditako ni apa kepenginane mara menyang Magetan. Nganti kalorone diwenahi bedhekan lan bisa njawab kanthi bener lan trep. Akhire kanthi jawaban saka bedhekan sing diwenahi iku mau, Ki Ageng Mageti ngerti yen kalorone minangka pawongan iku mau saka kraton Mataram. Banjur kalorone diwenahi saperangan lemah kang ana ing tlatah Magetan sisih lor sing saiki dadi kecamatan Tambran lan Basah Gandakusuma diangkat dadi Bupati Magetan sing kapisan kang diwinisuda dening simbahe Basah Suryaningrat lan diwenahi palilah dening Ki Ageng Mageti minangka panguwasa Magetan. Banjur Basah Gandakusuma antuk gelar Yosonegoro.

3) Fungsi LKAM tumrap Masyarakat Panyengkuyunge

Kaloro bakal nongceki ngenani Fungsi kang kinandhut sajrone LKAM ing Kecamatan Magetan Kabupaten Magetan tumrap masyarakat panyengkuyunge. Saka Legendha iki teori fungsi kang digunakake minangka dhasar kanggo njlimeti piguna folklor sajrone LKAM yaiku kang diandharake dening Malinowski sajrone (Hutomo, 1991:19) menawa piguna folklor kanggo njangkepi kabutuhan-kabutuhan nalurine manungsa kang nduweni gegayutan klawan panguripan. Piguna sajrone LKAM diandharake ing ngisor iki:

(1) Minangka Sarana utawa papan kanggo ngalab berkah

Fungsi LKAM iki ana gandheng cenenge karo makame Ki Ageng Mageti. Makame Ki Ageng Mageti nganti seprene tansah ditekani wong-wong kang kepengin ziarah lan ngalab berkah ing kono. Wong-wong iku mau teka mrono amarga sadurunge wis mangerteni sapa sejatine Ki Ageng Mageti saka crita gethok tular utawa saka omongan wong siji marang wong sijine. Ananging ora saben wong mara ing kono kanggo ngupaya ngalab berkah akeh-akeh sing mrana mung ndongakake, ananging uga ana sing ngupaya supaya antuk berkah, amarga papan makame iku dipercaya marang pawongan sing mangerteni bisa dadi salah sawijining dalan saliyane ngupaya ing kasunyatan.

Andharan kasebut cunduk kaya kutipan wawancara ing ngisor iki:

“Yen ning makame Ki Ageng Mageti iku karepe perseorangan. Ana sing niate nyekar lan ndongakake, ananging uga ana sing niate supaya antuk berkah saka Ki Ageng Mageti. Tergantung niat lan kepenginan. (Bapak Soetarjono, Selasa 6 Mei 2014)

Saka kutipan wawancara ing dhuwur, fungsi LKAM tumrap bebrayan yaiku kanggo ngalab berkah. Wong kang teka ing makame Ki Ageng Mageti saliyane nyekar, ndongakake Ki Ageng Mageti uga kadang kala ana sing nduweni kepenginan khusus kayadene supaya bisa antuk berkah. Bab iku dilakoni dening pawongan kang percaya yen njaluk samubarang ing makame Ki Ageng Mageti kang wis diweruhi yen panjenengane minangka panguwasa ing Magetan iki bakal kabul lan kasembadan apa sing dadi kepenginane. Nalika nyekar, donga lan njaluk ing sawijining makam iku ora mesthi kabeh pawongan, ananging mung saperangan pawongan sing percaya wae lan iku uga kegantungan karo niat lan kepenginan saben wong utawa pribadine pawongan dhewe-dhewe.

(2) Minangka Sarana kanggo ndhidhik anak utawa generasi mudha

Pendhidhikan minangka bab kang paling wigati sing kudu diduweni saben pawongan, kanthi mangkono saben pawongan nduweni hak kanggo oleh pendhidhikan. Pendhidhikan minangka sawijining proses kanggo ngembangake dhiri saben pawongan supaya bisa nerusake urip bebrayan. Pendhidhikan sing diolahake sepisanan iku pendhidhikan ing kaluwarga, banjur ing sekolah lan masyarakat. Mula pendhidhikan kudu bisa maju supaya bisa nyengkuyung samubarang lan kabeh bisa maju ing tembe. Ananging ora mung saka iku wae pendhidhikan kanggo ndhidhik generasi mudha, bisa uga saka crita pawongan kang ana ing dhaerahe dhewe-dhewe kayata crita ngenani LKAM iki bisa kanggo ndhidhik generasi mudha supaya bisa nyonto tumindak lan bab apa wae sing dadi tinggalane utawa welingane kanggo kita. Mula sajrone LKAM duweni piguna tumrap pendhidhikan. Bab kasebut cunduk kaya kutipan wawancara ing ngisor iki:

“Dengan kita tahu tumindak Ki Ageng Mageti bisa dadi conto kaya cerdas, bijaksana, jujur. Guru kudu pinter-pinter ngajarake kanthi menehi

conto kang nyata.” (Bapak Soetarjono, 6 Mei 2014)

Saka kutipan wawancara bisa didudut menawa fungsi LKAM pigunane LKAM kanggo ndhidhik generasi mudha supaya bisa nyonto tumindake Ki Ageng Mageti lan nggunakake ing panguripan saben dinane. Ing donya pendhidhikan Guru kudu pinter-pinter menehi conto kang nyata kepriye tumindake Ki Ageng Mageti, contone kang bisa nggawe bocah neladani tumindake Ki Ageng Mageti ing bebrayan.

(3) Minangka sarana Piwulang tumrap masyarakat

Piwulangan duweni paedah kang gedhe banget tumrap uripe manungsa ing alam donya yen manungsa bisa ngetrepake ing urip saben dinane. Dhasar piwulangan dadi lelandhesan tumrap tuwuh lan ngrembakane samubarang lan duweni piguna kanggo *petunjuk* tumrap tujuwan apa sing bakal digayuh ing urip iki. Piwulang ora bisa uwal saka tujuwan umum kanggo kepentingan masyarakat, amarga piwulang duweni *hakekat* lan sesambungan kang raket banget tumrap panguripan. Piwulangan uga ngajarake ngenani nilai-nilai kang adiluhung sajrone urip bebrayan. Piwulang kang ana sajrone LKAM bisa diperang dadi telu yaiku: piwulang kang gegayutan karo dhiri pribadhi, piwulang kang gegayutan karo masyarakat lan piwulang kang gegayutan karo Gusti Pangeran.

Piwulang kang gegayutan karo dhiri pribadhi kang ana sajrone LKAM yaiku: manungsa kudu nduweni sikap sabar, manungsa kudu nduweni sikap cerdik, manungsa kudu nduweni sikap nriman, manungsa kudu nduweni sikap ngalah, lan manungsa kudu nduweni kawibawan. Dene piwulang kang gegayutan karo masyarakat kang ana sajrone LKAM yaiku: manungsa kudu nduweni sikap nregani marang sapadha-padha lan manungsa kudu nduweni sikap guyub rukun. Sing pungkasan piwulang kang gegayutan karo Gusti Pangeran kang ana sajrone LKAM yaiku manungsa kang nglakoni laku ing urip bebrayan.

(4) Minangka Cikal Bakal Tuwuhing Tradhisi

Sakabehe manungsa urip ing alam donya iki mesthi wae kepengin slamet saka mara bebaya. Manungsa mesthi ngupaya supaya bisa slamet ing donya lan akherat. Saliyane iku uga ndedonga lan njaluk marang Gusti Allah supaya tansah maringi kanugrahan lan keslametan ing panguripan. Masyarakat ing Magetan uga ngerti ngenani makam Ki Ageng Mageti lan asring ana sing rana ziarah kubur. Masyarakat Magetan percaya lan uga ngeyakini marang makam Ki Ageng Mageti. Masiya ora kabeh masyarakat percaya lan yakin amarga saiki wis ngancik jaman kang wis *modern* ananging isih ana saperangan masyarakat kang percaya lan ngeyakini marang bab tradhisi. Pawongan ing kana ziarah kanggo ndongakake lan nyuwun keslametan kanggo masyarakat Magetan. Bab iki bisa dideleng saka kutipan wawancara ing ngisor iki:

“ Saben hari jadi Kabupaten Magetan tim lan muspida mesthi ziarah menyang makam Ki Ageng Mageti, 3 hari sebelum hari jadi biyasane wes ziarah. Kanggo ndonga semoga Allah merestui masyarakat Magetan agar ayem tentrem

dan berterimakasih kepada Ki Ageng Mageti karena telah mempersatukan masyarakat Magetan.” (Bapak Soetarjono, Selasa 6 Mei 2014)

Saka kutipan wawancara ing dhuwur bisa didudut menawa fungsi LKAM nuwuhake tradhisi nyekar lan ngelingake maneh marang jasa-jasane Ki Ageng Mageti kang wis nyatukne masyarakat Magetan. Kanthi nyekar kudune bisa dadi piwulangan kanggo para generasi mudha supaya tetep nyengkuyung lan nglestarikake tradisi iki. Generasi mudha dijak lan dielingake ngenani jasa-jasa lan tumindake Ki Ageng Mageti kang patut diconto lan diteladani ing panguripan. Yen ora ana Ki Ageng Mageti bisa uga Kabupaten Magetan iki ora madeg lan dadi salah sawijining daerah kang kaya saiki. Saliyane iku ngajarake marang generasi mudha pentinge ngormati jasa lan perjuangane Ki Ageng Mageti nalika babad Magetan, yen wis mengkonon diajab para generasi mudha bisa melu njaga lan nglestarikake apa kang dadi sejarah lan tradisi.

(5) Minangka Sarana Nguri-Uri Kabudayan

Kabudayan minangka asiling olah cipta rasa lan karsa manungsa kang diwarisake kanthi turun tumurun dening masyarakat. Mula saka iku kabudayan kudu diuri-uri supaya ora ilang lan dilalekake marang generasi mudha. Kaya jaman kang saiki wis *modern* para wong tuwa, guru, lan masyarakat kudu asring ngelingake marang generasi mudha pentinge nguri-uri kabudayan kang wis ditinggalake dening para leluhur. Yen generasi mudha melu nguri-uri budaya kang wis ana ora bakal ilang, nanging bisa luwih ngrembaka lan nuwuhake budaya kang akeh lan manekawerna. Bab iki kudu diajarake marang generasi mudha ing ngendi wae, yen ora ngono generasi mudha ora bisa melu nyengkuyung anggane nguri-nguri kabudayan sing ana budaya iki bisa ilang lan wis ora dimangerteni maneh ing tembe dening anak putu kita.

Salah sawijining budaya ing Nuswantara yaiku LKAM. Legendha iki nduweni piguna tumrap bebrayan minangka sarana kanggo nguri-uri kabudayan. Bab iki bisa dideleng kaya ing kutipan ngisor iki:

“ Legendha sendiri sudah termasuk kebudayaan dan hubungannya erat. Legendha minangka 1 crita kang diramu kanthi hal-hal ora masuk akal kang minangka 1 ramuan kanggo memperkuat kabudayan lan wong dadi tertarik. Cerita daerah perlu diangkat ben ora punah. Cerita daerah ana unsur apik lan eleke. (Bapak Soetarjono, Selasa 6 Mei 2014)

Saka kutipan wawancara ing dhuwur bisa didudut fungsi legendha kang minangka sarana nguri-nguri kabudayan. Saka kutipan kasebut nuduhake yen piguna LKAM iki minangka salah sawijining upaya kanggo nguri-nguri kabudayan kang ana mligine ing kabupaten Magetan. Saliyane iki yen bisa kudune kita bisa ngangkat crita-crita dhaerah kang ana ing saben dhaerah supaya generasi mudha mangerteni marang asal-usule dhaerahe dhewe-dhewe lan saliyané iku uga bisa nyonto tumindak apike paraga sing apik sajrone crita. Saliyane iku kudu

ngajarake marang para generasi mudha babagan legendha ing dhaerahe dhewe-dhewe kanthi narik kawigaten anggane nyritakake. Supaya para mudha bisa kepengin meruhi kepriye ceritane lan akhire nggolek weruh marang wong tuwa utawa wong sing dianggep ngerti marang crita kasebut. Saengga legendha lan crita rakyat bisa eksis maneh lan akhire bisa dadi salah sawijining upaya kanggo nguri-nguri kabudayan.

(6) Minangka Sarana kanggo Ngontrol Tumindaking Bebrayan

Manungsa sing ana ing alam donya iki manekawerna lan akeh jumlahe. Ora kabeh duweni sikap kang becik, saiki malah akeh pawongan kang tumindak ala ananging ora nduwe isin lan malah rumangsa mongkok atine. Mula manungsa kudu nata tumindake supaya ora dadi ala kabeh tumindake. Tumindake manungsa iku mau bisa dikontrol ing masyarakat kanthi anane norma-norma lan nilai-nilai kang ana ing masyarakat. Yen norma-norma lan nilai-nilai sing ana ing masyarakat iku tansah diugemi bisa dadi salah sawijining piranti kanggo ngontrol tumindake pawongan. Norma-norma lan nilai-nilai iku mau ana kang kinandhut sajrone crita saka pawongan kang minangka cikal bakal saka sawijining dhaerah. Kaya kang ana sajrone LKAM. Kanthi anane LKAM iki duweni piguna tumrap masyarakat panyengkuyunge. Bab iki bisa dideleng saka kutipan wawancara ing ngisor iki:

“Saliyane kuwi crita iki uga bisa kanggo nata tumindake manungsa kudu ngati-ati nalika arep tumindak. Kudu nyonto tumindake Ki Ageng Mageti.” (Bapak Kasidi, Kamis 1 Mei 2014)

Saka kutipan wawancara ing dhuwur bisa didudut menawa fungsi crita ngenani LKAM iki duweni piguna tumrap bebrayan kanggo pangeling-eling supaya waspada lan ngati-ngati nalika tumindak apa wae. Saben tumindak kang dilakoni ing panguripan ala utawa apik mesthi ana walesane lan asile. Yen pawongan isih yakin lan percaya marang Ki Ageng Mageti kanthi neladani lan nyonto tumindake, pawongan iku mau ora bakal tumindak kang ala. Saliyane iku saka pitutur kang wis diwenehake Ki Ageng Mageti kita kudu ngugemi supaya adoh saka bebaya kang disebabake amarga kelalenane manungsa. Kudu tansah ngati-ati nalika tumindak apa wae sing lagi ditindakake, ora oleh sembrana. Lan nduweni pangajab kareben saisa-isane kudu nyonto tumindake Ki Ageng Mageti supaya kita bisa dadi manungsa kang luwih apiking saben dinane.

4) Makna Simbolis kang Kinandhut Sajrone LKAM

Katelu ngandharake ngenani Makna Simbolis kang kinandhut sajrone LKAM. Simbol-simbol sajrone bebrayan jawa ngandhut pesen kanggo masyarakat panyengkuyunge lan makna simbol-simbol ditemokake ing masyarakat iku dhewe. Kayadene ing LKAM, makna simbolis kang kinandhut sajrone LKAM iki bisa dikaji saka isi lan tembung kang arupa simbol kang ana lan minangka kode etik.. Makna simbol ing kene njlentrehake ngenani makna kang kinandhut sajrone LKAM. Saliyane iku simbol kanggo nyawijikake masyarakat panyengkuyung crita kang ana gegayutane karo dumadine Magetan kang ana sesambungane karo

isine folklor yaiku arupa makam Ki Ageng Mageti. Simbol ngenani rokok klobot mau minangka simbol *identitas diri* lan ngenani makam Ki Ageng Mageti minangka simbol saka idhentitas daerah.

1) Simbol Identitas Diri

Simbol *identitas diri* sajrone LKAM yaiku rokok klobot, nalika jaman biyen simbol iki minangka sandi antarane wong siji marang sijine utawa sakperguruan kang dadi sandi. Saengga bisa kaya menehi pesen marang pawongan liyane.

(1) Rokok Klobot

Rokok Klobot minangka simbol nalika jaman biyen yen arep ning liya panggonan lan ketemu marang dulur tunggal perguruan. Rokok klobot iki duweni kekuwatan. Saliyane iku uga duweni makna yaiku samubarang kang minangka tanda pengenalan lan duweni kekuwatan. Andharan iku cunduk kaya kutipan wawancara ing ngisor iki:

Saben hari jadi Magetan ketika ada teatrikal. Kan biyasane ana kuwi ta kethoprak ngenani asal-usule Magetan pelaku sing ditokohkan menjadi Ki Ageng Mageti harus merokok klobot. Hla rokok klobot iki ya nduweni makna kang minangka kode etik utawa tanda pengenalan yen iku mau murid kongkonane utawa tunggal murid saperguruan. Rokok iku mau membawa kekuatan. (Bapak Kasidi, Kamis 1 Mei 2014)

Rokok klobot nalika simbol ngemu makna minangka tandha kanggo menehi weruh marang wong liya yen dheweke uga anggotane utawa nalika dadi utusan kanggo nyampekake kabar lan iku minangka sandhi sing dimangerteni dening perguruan iku lan anggotane wae. Sandhi iku minangka sawijining piranti kanggo menehi weruh wong liya kang mung saperangan wong wae sing ngerti lan asipat rahasia kanggo sawijining pawongan. Mula ora saben pawongan ngerti sandhi iku mau amarga gunane kanggo njaga kerahasiaane lan ora digunakake sembarang wong.

2) Simbol Idhentitas Daerah

Simbol minangka tandha saka sawijining daerah supaya masyarakat kana lan masyarakat njaba bisa mangerteni apa sing dadi ciri khas daerah kasebut lan jeneng Magetan iki dijupuk saka pawongan sing madegake daerah iki. Saliyane iku makame Ki Ageng Mageti kanggo nyawijikake masyarakat panyengkuyung crita kang ana gegayutane karo dumadine kutha Magetan kang ana sesambungane karo Legendha iki.

(1) Makam Ki Ageng Mageti

Makam Ki Ageng Mageti minangka simbol kanggo nyawijikake masyarakat Magetan panyengkuyung LKAM. Makam Ki Ageng Ageng Mageti iki nduweni makna minangka kanggo papan nglumpukake masyarakat, bupati lan muspida Kabupaten Magetan nalika ziarah ing kono. Saliyane iku uga kanggo njaga lan nyambung silaturahmi antara masyarakat, Bupati lan muspida nalika hari jadine Kabupaten Magetan. Nalika ziarah iku uga tansah ndedonga kanggo masyarakat Magetan supaya tansah direstui lan ayem tentrem ing urip bebrayan.

Uga ndongakake Ki Ageng Mageti supaya oleh kanugrahan lan kamulyan amarga wis nyatukake masyarakat Magetan kanthi cara babad alas lan melu madegake Kabupaten Magetan karo Basah Gandakusuma utawa Yosonegoro kang minangka bupati Magetan sing kapisan lan Bsah Suryaningrat kang minangka mbahe Basah Gandakusuma kang melu mbangun Kabupaten Magetan. Andharan iku cunduk kaya kutipan wawancara ing ngisor iki:

“Pas hari jadi Kabupaten Magetan tim kesitu. biyasane 3 dina sadurunge hari jadi muspida, tim, lan masyarakat ziarah ing makame Ki Ageng Mageti. nyekar lan ndonga semoga Allah merestui masyarakat Magetan supaya ayem tentrem dan berterimakasih kepada Ki Ageng Mageti karena telah mempersatukan masyarakat Magetan.” (Bapak Soetarjono, Selasa 6 Mei 2014)

Saka Kutipan wawancara ing dhuwur bisa didudut menawa makam Ki Ageng Mageti duweni makna kanggo nyawijiake masyarakat lan pejabat daerah kabupaten Magetan. Nalika hari jadi kabupaten Magetan tokoh-tokoh masyarakat, muspida, bupati mesthi ziarah menyang makam Ki Ageng Mageti kanggo ndedonga kanggo masyarakat Magetan lan kanggo kabupaten Magetan, uga kanggo ngelingi jasa-jasa Ki Ageng Mageti. Saliyane iku kanggo rembugan kepriye ningkatake lan ngembangake kabupaten Magetan supaya bisa luwih apik maneh ing tembe mburi. Ing antarane tokoh-tokoh masyarakat, muspida, lan bupati nalika ziarah lan wawanrembug iku padha guyub rukun ing antara masyarakat lan pejabat pemerintah kabupaten Magetan.

3) Tanggapane Masyarakat marang LKAM

Bebrayan ing Kecamatan Magetan mayoritas yaiku bebrayan Jawa. Masyarakat Jawa duweni tata cara urip kang manut marang adat istiadat kang ana. Adat Istiadat iku diturunake kanthi turun tumurun saka generasi siji menyang generasi sabanjure. Masiya saiki jaman isih *modern* ananging adat istiadat iku ora luntur utawa ilang. Masyarakat Jawa percaya marang crita legendha lan tansah ngormati tokoh Ki Ageng Mageti ing panguripane.

Bab iku kabukti kanthi anane pawongan kang ziarah mrana lan isih mangerteni critane. Masiya sing ziarah ora akeh ananging bab iku tetep nggawe ngerti lan dadi tolak ukur yen masyarakat Magetan isih eling lan ngormati marang salah sawijine tokoh kang melu madekake Kabupaten Magetan. Crita LKAM duweni tanggapan kang beda-beda ana ing bebrayan Magetan. Adhedhasar *kuesioner* kang wis disebar kalungguhane crita LKAM kaperang dadi telu yaiku: 1) masyarakat kang ngerti, 2) masyarakat kang kurang ngerti, 3) masyarakat kang ora ngerti. lan 4) eksistensi LKAM gegayutan karo kahanan masyarakat Kecamatan Magetan Kabupaten Magetan

Tabel 8. Tanggapane Masyarakat marang LKAM

No	Jinis Masyarakat	Prosentase
1	Masyarakat kang ngerti	55%
2	Masyarakat kang kurang mangerteni	37,5%
3	Masyarakat kang ora mangerteni	7,5%
Jumlah		100%

(1) Masyarakat kang Ngerti

Masyarakat kang ngerti yaiku masyarakat ing bebrayan kang mangerteni crita ngenani Ki Ageng Mageti lan tansah dongakake sarta nyonto tumindake Ki Ageng Mageti. Saka *kuesioner* kang wis disebar ing masyarakat, ana 55% kang ngerti ngenani LKAM. Masyarakat kang ngerti marang crita LKAM iki amarga meruhi kepriye critane kanthi cetha lan mangerteni apa sing wis diwenehne Ki Ageng Mageti marang masyarakat Magetan. Masyarakat weruh crita iki saka sesepuh lan saka sekolahan. Masyarakat kang mangerteni amarga duweni pamikiran yen Legendha lan asal-usule daerah papan panggonan kita dhewe minangka salah sawijining budaya kang kudu diuri-uri. Saliyane kuwi masyarakat mangerteni amarga minangka cikal bakal Kabupaten Magetan. Iki bisa dideleng saka kutipan ing ngisor iki:

“ Ngertos kula critanipun Ki Ageng Mageti amargi kula nggih dicritani kaliyan tiyang sepuh. Ki Ageng Mageti menika tiyang sing merjuangne Agama ing flatah Magetan sing babad alas. Ki Ageng Mageti ingkang ngajarake ajaran agama Islam ing Magetan klawan budaya Islam lan merjuangake dakwahe. Saengga Magetan saged dados kados sakniki raja gemah ripah loh jinawi. (Bapak Sutrisna, Sabtu 10 Mei 2014)

Saka kutipan ing dhuwur bisa didudut ingkang babad alas lan ngajarake agama Islam ing Magetan yaiku Ki Ageng Mageti. Amarga saurunge agama Islam mlebu, mayoritas masyarakat Magetan agamane Hindu Budha. Ki Ageng Mageti kanthi sabar lan telaten dakwah lan nyebarake agama Islam ing Magetan. Panjenengane tansah sabar nalika ngajarake agama Islam amarga ora gampang ditampa dening masyarakat ing wektu iku. Nalika ngajarake lan nyebarake agama Islam Ki Ageng Mageti uga babad alas, oleh ilmu babagan kabudayan uga lan melu disebarake marang masyarakat Magetan. Kanthi ketlatenane anggone nyebarake agama islam lan ngajarake babagan kabudayan Jawa akhire masyarakat Magetan akeh sing mlebu Islam kang saiki dadi agama mayoritas ing Magetan.

(2) Masyarakat kang Kurang Ngerti

Manungsa siji lan sijine mesthi duweni pambada. Ing kene bebrayan kang kurang mangerteni ngenani LKAM yaiku saka masyarakat kang umure isih kagolong enom. Saliyane iku amarga saka pendhidhikane, ing sekolahe biyasane ora diajarake ngenani Legendha iki. Umur kang isih enom lan sekolah kang ora ngajari ngenani cerita asal-usul dhaerah dadi salah sawijining *hambatan* kanggo nglestarikake Legendha ngenani Ki Ageng Mageti iki. Saka angket kang sumebar bisa

didudut yen ana 37,5% masyarakat kang kurang mangerteni ngenani cerita Ki Ageng Mageti iki. Bab iki bisa dideleng ing kutipan ngisor iki:

“ Aku kurang ngerti piye critane Ki Ageng Mageti, ingkang kula ngerteni Ki Ageng Mageti niku pendiri Magetan.” (Mbak Wiwin, Kamis 15 Mei 2014)

Saka kutipan ing dhuwur bisa didudut yen dheweke ora mangerteni kepriye cerita ngenani Ki Ageng Mageti kanthi jangkep lan cetha. Dheweke amung bisa nyritakake kanthi sithik yen Ki Ageng Mageti iku minangka pendiri saka Magetan. Pawongan kang kurang mangerteni iki biyasane ngerti saka gethok tular nanging ora nganti takon ngenani crita LKAM. pawongan iki biyasane uga ora kepengin nggolek weruh ngenani crita LKAM kanthi jangkep lan cetha.

(3) Masyarakat kang Ora Ngerti

Masyarakat kang ora mangerteni yaiku masyarakat kang biyasane isih SMP kanthi umur wetara 13 nganti 15 taun. Biyasane dheweke ing omah saka wong tuwane ora diceritani, nalika ing sekolahan uga ora diceritani sejatine kepriye critane. Amarga bocah iki isih kagolong SMP kanthi umur wetara 13 nganti 15 taun utawa isih bocah mula kudune wiwit cilik didhidhik lan diceritani supaya bisa nyonto tumindake Ki Ageng Mageti kang becik. Saka angket kang sumebar bisa didudut menawa 7,5% masyarakat ora mangerteni kepriye critane lan sapa kuwi sejatine Ki Ageng Mageti. Anggepane sekolah biyasane ora diwenehi mata pelajaran sejarah daerah amarga dikira wis mangerteni saka wong tuwa samono uga suwalike. Andhara kasebut bisa dideleng kaya ing ngisor iki:

“ Aku ora ngerti, amarga aku kurang tau Legendha Ki Ageng Mageti.” (Mas Fajar, Kamis 15 Mei 2014)

Saka andharan ing dhuwur bisa didudut yen dheweke ora mangerteni ngenani crita LKAM. Informan ngerti anane crita LKAM iki uga nalika anane angket kang diisi dening dheweke. Saliyane iku saka sekolah lan saka wong tuwa ora diceritani kepriye crita ngenani LKAM. Kanthi mangerteni kahanan sing kaya mangkene crita iki kudu tansah diajarake ing sekolah supaya para siswa sing isih mudha bisa mangerteni kepriye cerita LKAM lan asal-usule dhaerahe dhewe, bab iku uga amarga supaya legendha dhaerah ora ilang kepangan jaman kang wis maju lan *modern*.

4) Eksistensi LKAM gegayutan karo kahanan masyarakat Kecamatan Magetan Kabupaten Magetan

Legendha ing sawijining dhaerah kudu dimangerteni kepriye *eksistensine* sajrone masyarakat panyengkuyunge. Sajrone LKAM ing Magetan iki ana rong pitakonan kang wigati ngenani *eksistensine*, yaiku 1) Panyengkuyung *eksistensi* Legendha Ki Ageng Mageti, 2) Upaya kanggo nguri-uri *eksistensi* LKAM.

(1) Panyengkuyunge *eksistensi* LKAM

Legendha ana lan ngrembaka ing panguripane masyarakat amarga ana panyengkuyunge supaya bisa tetep *eksis*. Mula ing kene panyengkuyung *eksistensi* LKAM ing masyarakat ana 4 yaiku jumlah pendhudhuk, religiusitas, pendhidhikan lan pangupajiwa masyarakat Kecamatan Magetan. Diandharake kaya ing ngisor iki:

LKAM ora bisa uwal saka masyarakat, mligine masyarakat ing Kecamatan Magetan. Masyarakat Magetan akeh sing mangerti kepriye critane masiya ora kabeh bisa nyritakake kanthi jangkep lan cetha. Masyarakat ing kono ngugemi lan tansah nyritakake marang anak putu, masiya uga ana sing ora nyritakake amarga ora ngerti lan perkembangan jaman kang wis *modern*.

Yen dideleng saka religiusitas masyarakat Magetan ngugemi manekawarna agama kang dianut, saka manekawarnane iku nanging ora ngilangake crita LKAM tumrap masyarakat. Saliyane iku uga ing makam Ki Ageng Mageti uga asring ana sing nekani kanthi tujuwan kang beda-beda.

Saliyane saka religiusitas bebrayan kang nyengkuyung *eksistensi* LKAM, masyarakat Magetan nganggep Ki Ageng Mageti minangka cikal bakal dumadine Magetan, papan iku tumekane saiki isih dibutuhake kanggo njangkepi kabutuhan tumrap masyarakat kang percaya.

Pendhidhikan ing kecamatan Magetan uga nyengkuyung crita LKAM bisa tetep *eksis* nganti saiki. Masyarakat ing Magetan pendhidhikan sing paling endhek yaiku SD, ananging ora ateges akeh kang lulusan SD. Jumlah pendhudhuk akeh kang wis tuwa mula akeh wong kang padha ngerti crita iki amarga wong tuwane nate nyritakne marang anake lan crita iki dicritakake turun tumurun. Masyarakat ngormati jasa-jasa Ki Ageng Mageti kang minangka cikal bakal dumadine Magetan. Saliyane iku uga ing sekolah-sekolah saiki wis padha menehi ngenani legendha asal-usul dhaerah mula saka iku legendha iki bisa tansah ana lan ngrembaka.

Pangupajiwa ing Kecamatan Magetan kang ndadekake bebrayan uga isih mangerteni crita LKAM iki. Masyarakat kang saperangan ngupajiwa dadi guru minangka pawongan kang bisa nyritakake marang anak dhidhike ing sekolah. Bab iki bisa dadi dalan kanggo ningkatake *eksistensine* LKAM marang generasi mudha. Saengga generasi mudha bisa luwih mangerti lan tansah nguri-nguri crita LKAM.

Kanthi anane panyengkuyung *eksistensi* LKAM bakalan bisa luwih misuwur ing masyarakat khusus masyarakat Magetan. Sesambungane masyarakat karo LKAM penting amarga Legendha iki tansah tetep bisa disebarake kanthi luwih rowa ing masyarakat lan saliyané iku uga supaya anak putu kita isih bisa mangerteni LKAM iki ing tembe mburi.

(2) Upaya kanggo nguri-uri *eksistensi* LKAM

Crita Legendha ing sawijining dhaerah kudu diuri-uri supaya ora ilang kepangan zaman. Kepriye nasibe anak putune awake dhewe yen ora bisa meruhi crita kasebut. Mula pemerintah Kabupaten kudu nggawe LKAM iki bisa *eksis* lan akeh pawongan kang mangerteni utawa disebarluasake. Pemerintah kudu ngangkat Legendha K

Ageng Mageti iki kanthi disebarake ing sekolah-sekolah lan ngenekake pelajaran sejarah kanthi ngangkat cerita asal-usul dhaerahe dhewe-dhewe. Saliyane iku uga Dianakake Lomba kethoprak ngenani Asal-Usule Kabupaten Magetan kanthi padha kaya crita supaya generasi muda bisa mangerteni kepriye sejatine crita dhaerahe dhewe-dhewe.

Saliyane kuwi pemerintah uga kudu tansah ngramut situs peninggalan sejarah. Lan ing kene sing paling penting makame Ki Ageng Mageti kanthi dipromosiake lan dikenalake marang bocah-bocah sekolah. Saliyane kuwi disebarake kanthi buku, dadi pawongan sing kepengin magerteni bisa langsung ndeleng ning buku kang disediani ing perpustakaan Kabupaten, kantor dinas, sekolah, lan liya-liyane. Supaya crita iki bisa sumebar lan pawongan ing Magetan bisa mangerteni crita dhaerahe lan tokoh kang ana. Bab iki dilakoni supaya Legendha iki tetep *eksis* lan ora kegerus jaman.

Lumakune kepriye pamawase masyarakat ngenani LKAM lan tanggapan ngenani kelestarian ing masyarakat Magetan bisa dideleng saka tabel ing ngisor iki :

Tabel 9. Kepriye Pamawase Masyarakat ngenani LKAM

Punapa panjenengan mangertosi cariyos ngenani LKAM?	Frekuensi	%
a. Nggih ngertos banget	2	5%
b. Nggih ngertos	20	50%
c. Kirang ngertos	15	37,5%
d. Boten ngertos	3	7,5%
Jumlah	40	100%
Miturut panjenengan LKAM punika ing tembe mburi perlu dipunlestarekaken punapa boten?		
a. Nggih perlu banget	25	62,5%
b. Perlu	14	35%
c. Kirang perlu	1	2,5%
d. Boten perlu		
Jumlah	40	100%

Saka andharan ing dhuwur bisa dideleng prosentase tanggapan masyarakat ngenani LKAM. Saka angket kang Sumebar 55% utawa separo luwih sithik sing mangerteni ngenani LKAM, sisane uga lumayan akeh pawongan sing kurang lan ora mangerteni kepriye LKAM. Yen saka kelestarian masyarakat Magetan kanthi prosentase 97,5% nuduhake yen kelestarian Legendha Ki Ageng Mageti iki akeh sing nyengkuyung yen legendha iki tansah dilestariake. Bab iki bisa ngangkat *eksistensine* LKAM kanthi disengkuyung dening masyarakat Magetan. Mula LKAM kudu tansah dilestariake supaya legendha iki tansah tetep ana ora kegerus jaman kang saya suwi saya maju lan *modern*. Saliyane iku supaya

anak putu kita mbesuk bisa isih mangerteni legendha kasebut.

PANUTUP

Dudutan

LKAM ing Kelurahan Magetan, Kecamatan Magetan, Kabupaten Magetan minangka salah sawijining folklor lisan (*verbal folklore*) lan kalebu salah sawijining kabudayan dhaerah kasebut. Folklor lisan iki isih urip lan ngrembaka ing masyarakat Kabupaten Magetan, mligine masyarakat Kecamatan Magetan. Legendha iki minangka folklor lisan amarga anggone nyebarake kanthi lisan turun tumurun saka omongan siji menyang sijine sarta saka generasi siji menyang generasi sabanjure. Sajroning LKAM ngandhut fungsi folklor kaya kang diandharake dening Malinowski. LKAM uga nduweni gegayutan kang raket karo masyarakat panyengkuyunge folklor kasebut. Babagan kasebut bakal diandharake kaya ing ngisor iki.

LKAM minangka crita kang diwarisake kanthi turun tumurun lumantar omongan siji marang sijine sarta saka generasi siji marang generasi sabanjure. Wujud crita dijupuk saka informan *primer* lan informan *sekunder*. Legendha kang nyritakake salah sawijining pawongan saka manca kang nduweni kekarepan sinau luwih akeh babagan agama lan kabudayan Jawa banjur akhire babad alas ing dhaerah sisih lor gunung Lawu. Ki Ageng Mageti minangka cikal bakal dumadine kadipaten Magetan. Saben crita mesthi nduweni fungsi kanggo masyarakat sakupenge. Fungsi folklor kang kinandhut sajrone LKAM yaiku: 1) minangka sarana utawa papan kanggo ngalab berkah, 2) minangka sarana kanggo ndhidhik anak utawa generasi mudha, 3) minangka sarana piwulang tumrap masyarakat, 4) minangka cikal bakal tuwuhing tradhisi, 5) minangka sarana nguri-nguri kabudayan, lan 6) minangka sarana kanggo ngontrol tumindak bebrayan.

Saliyane fungsi kang kinandhut ing LKAM, crita iki uga nduweni makna simbolis kang kinandhut sajrone LKAM arupa simbol *identitas diri* yaiku: 1) Rokok Klobot lan simbol *idhentitas daerah* yaiku: 1) makam Ki Ageng Mageti.

Kalungguhane crita LKAM ing masyarakat Kecamatan Magetan kaperang dadi telung jinis yaiku bebrayan kang ngerti, bebrayan kang kurang ngerti, lan bebrayan kang ora ngerti.

LKAM iki isih tetep *eksis* lan ngrembaka jalaran masyarakat panyengkuyunge tansah nguri-nguri lan nritakake marang anak putune. Saliyane iku masyarakat akeh sing mangerteni lan nduweni kekarepan kanggo njaga lan nglestariake nganti mbesuk supaya Legendha iki ora ilang kepangan jaman kang tansaya *modern*. Saka kalungguhane masyarakat, *eksistensi* LKAM nduweni gegayutan karo kahanan ing Kecamatan Magetan ing babagan pendhudhuk, religiusitas, pendhidhikan lan pangupajiwa ing Kecamatan Magetan kang ndadekake masyarakat mangerteni lan ngugemi babagan LKAM.

Pamrayoga

Folklor lisan bisa kanggo *identitas* sawijining dhaerah. Semono uga LKAM bisa didadekake minangka *identitas* Kabupaten Magetan. Mula saka kuwi

diperlokake kawigaten saka pamarintah lan masyarakat Magetan supaya bisa ngembangake LKAM.

LKAM perlu dilestarikake minangka sawijining budaya bangsa. Kajaba saka iku amarga crita legendha iki diturunake kanthi lisan lan kasimpen ing pangeling-eling para sesepuh. Mula saka iku generasi sateruse kudu ngerti lan melu nglestarike sumebare legendha kasebut supaya legendha iki ora mati kepangan jaman lan isih bisa diwarisake marang generasi sabanjure.

Masyarakat panyengkuyung ing kene nduweni peran kang gedhe kanggo ngrembakake legendha iki. Mula saka iku diajab masyarakat panyengkuyung ing kene tansah nyebarake marang generasi mudha kanthi gethok tular supaya LKAM iki tansah ana lan ngrembaka ing tembe mburi.

Panliten iki nduweni pangarep-arep nuga bisa menehi paedah marang pawongan kang durung mangerteni crita LKAM. Saliyane iku muga bisa nambahi kawruh ngenani patuladhan kanggo panliten liyane kang nduweni gegayutan karo folklor.

KAPUSTAKAN

- Arikunto, Suharsimi. 2002. *Prosedur Penelitian Suatu Praktik*. Jakarta: PT. Rineka Cipta.
- Danandjaja, James. 1984. *Folklor Indonesia*. Jakarta: Pustaka Utama Grafiti Djambanan
- Danandjaja, James. 1972. *An Annotated Bibliography Of Javanese Folklore. Occasional Paper Series*. Barkeley: University of California.
- Endraswara, Suwardi. 2009. *Metodologi Penelitian Folklor*. Yogyakarta: Medpress.
- Herusatoto, Budiono. 1984. *Simbolisme Dalam Budaya Jawa*. Yogyakarta: Hanindita Graha Widia
- Herusatoto, Budiono. 2008. *Simbolisme Jawa*. Yogyakarta: Ombak
- Hutomo, Suripan Sadi. 1991. *Mutiara Yang Terlupakan. Pengantar Studi Sastra Lisan*. Hiski: Komisariat Jawa Timur
- Koentjaraningrat. 1984. *Kebudayaan Jawa*. Jakarta: Balai Bahasa.
- Koentjaraningrat. 2004. *Kebudayaan Mentalis dan Pembangunan*. Jakarta: Gramedia.
- Koentjaraningrat. 2002. *Manusia dan Kebudayaan di Indonesia*. Jakarta: Djambatan.
- Kuntowijoyo. 1987. *Budaya dan Masyarakat*. Yogyakarta: PT. Tiara Wicana.
- Maryaeni. 2005. *Metode Penelitian Budaya*. Jakarta: Bumi Aksara.
- Moloeng, Lexy J. 2002. *Metodologi Penelitian Kualitatif*. Bandung: Remaja Rosdakarya.
- Nasir, Mohammad. 1988. *Metode Penelitian*. Jakarta: Graha Indonesia.
- Poerwadarminta, W.J.S . 1939. *Kamus Baoesastra Djawa*. Jakarta: Pangecepan J. B. Wolters
- Sasangka, Sry Satriya Tjatur Wisnu. 2005. *Kamus Jawa-Indonesia Krama-Ngoko*. Jakarta: Yayasan Paramalingua.

Soedarsono. 1986. *Kesenian, Bahasa, dan Folklor Jawa*. Yogyakarta: Departemen Pendidikan dan Kebudayaan.

Sudikan, Setya Yuwana. 2001. *Metode penelitian Kebudayaan*. Surabaya: Citra Wacana.

Sudikan, Setya Yuwana. 2001. *Metode Penelitian Sastra Lisan*. Surabaya: Citra Wacana.

Tirtaraharja, Umar dan La Sulo, S.L. 2005. *Pengantar Pendidikan*. Jakarta: Rineka Cipta.